

UDK 314

ISSN 1820 - 4244
eISSN 2560 - 5011

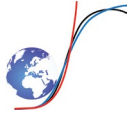
Demografija

Godina **XVI**
Volume

Beograd
Belgrade **2019**

demografija.gef.bg.ac.rs

IZDAVAČ

Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Aleksandar KNEŽEVIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu

ČLANOVI UREDNIŠTVA

Marija ANTIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Biljana APOSTOLOVSKA TOŠEVSKA, Institut za geografiju, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet Sv. Kiril i Metodij, Skopje; Daniela ARSENOVIĆ, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu; Florian BIEBER, Zentrum für Südosteuropastudien, Karl-Franzens Universität, Graz; Ivan ČIPIN, Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; Dragica GATARIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Vera GLIGORIJEVIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Klára HULIKOVA TESARKOVA, Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Praha; Damir JOSIPOVIĆ, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana; Sanja KLEMPIĆ BOGADI, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb; Vladimir NIKITOVIĆ, Centar za demografska istraživanja, Institut društvenih nauka, Beograd; Mateja SEDMAK, Inštitut za družboslovne študije, Znanstveno raziskovalno središče Koper; Danica ŠANTIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Dragan UMEK, Dipartimento di Studi Umanistici, Università degli studi di Trieste

IZDAVAČKI SAVET

Mirjana BOBIĆ, Odeljenje za sociologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Mirjana DEVEDŽIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Mirko GRČIĆ, Odsek za geografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu; Goran PENEV, Centar za demografska istraživanja, Institut društvenih nauka, Beograd; Gordana VOJKOVIĆ, Odsek za demografiju, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu

TEHNIČKI UREDNIK

Branko PROTIĆ, Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet

Štampa:

Grafika Galeb d.o.o., Beograd

Adresa:

Demografija

Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet
Studentski trg III/3, 11000 Bograd,
Republika Srbija

Tiraž:

200

Kontakt:

Tel: +381 (0)11 2637421
e-pošta: demography.editor@gef.bg.ac.rs
demography.editor@gmail.com
URL: <http://demografija.gef.bg.ac.rs/>

Demografija izlazi jednom godišnje. Mišljenja autora ne odražavaju nužno gledište uredništva.

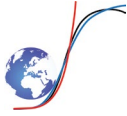
Objavljeni prilozi se indeksiraju u sledećim bazama:

- DOAJ (Directory of Open Access Journals, Lund)
- CEEOL (Central and Eastern European Online Library, Frankfurt am Main)
- SCIndeks (Srpski citatni indeks, Beograd)

Izdavanje časopisa *Demografija* finansijski je podržalo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Prilozi objavljeni u časopisu mogu se koristiti samo pod uslovima licence *Creative Commons Autorstvo – Nekomercijalno – Bez Prerade 4.0. međunarodna* (CC BY-NC-ND 4.0)

PUBLISHER

University of Belgrade - Faculty of Geography

EDITOR-IN-CHIEF

Aleksandar KNEŽEVIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade

EDITORIAL BOARD

Marija ANTIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrad; Biljana APOSTOLOVSKA TOŠEVSKA, Institute of Geography, Faculty of Science, Ss. Kiril and Metodij University, Skopje; Daniela ARSENOVIĆ, Department of Geography, Tourism and Hotel Management, Faculty of Science, University of Novi Sad; Florian BIEBER, Centre for Southeast European Studies, University of Graz; Ivan ČIPIN, Department of Demography, Faculty of Economics & Business, University of Zagreb; Dragica GATARIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Vera GLIGORIJEVIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Klára HULIKOVA TESARKOVA, Department of Demography and Geodemography, Faculty of Science, Charles University, Prague; Damir JOSIPOVIĆ, The Institute for Ethnic Studies, Ljubljana; Sanja KLEMPIĆ BOGADI, Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb; Vladimir NIKITOVIĆ, Centre for Demographic Research, Institute of Social Sciences, Belgrade; Mateja SEDMAK, Institute for Social Studies, Science and Research Centre, Koper; Danica ŠANTIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Dragan UMEK, Department of Humanities, University of Trieste

ADVISORY BOARD

Mirjana BOBIĆ, Department of Sociology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade; Mirjana DEVEDŽIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Mirko GRČIĆ, Department of Geography, Faculty of Geography, University of Belgrade; Goran PENEV, Centre for Demographic Research, Institute of Social Sciences, Belgrade; Gordana VOJKOVIĆ, Department of Demography, Faculty of Geography, University of Belgrade

LAYOUT AND DESIGN

Branko PROTIĆ, University of Belgrade - Faculty of Geography

Printed by:

Grafika Galeb d.o.o, Belgrade

Address:

Demografija
University of Belgrade – Faculty of Geography
Studentski trg III/3, 11000 Belgrade,
Republic of Serbia

Circulation:

200

Contact info:

Tel: +381 (0)11 2637421
e-mail: demography.editor@gef.bg.ac.rs
demography.editor@gmail.com
URL: <http://demografija.gef.bg.ac.rs/>

Demografija is issued annually. The opinions of the authors do not necessarily reflect the viewpoint of the Editorial Board.

The journal is indexed in:

- **DOAJ** (Directory of Open Access Journals, Lund)
- **CEEOL** (Central and Eastern European Online Library, Frankfurt am Main)
- **SCIndeks** (Serbian Citation Index, Belgrade)

The Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia provides financial support for the printing of the journal.

The articles are licensed under a *Creative Commons Attribution - Non Commercial - No Derivatives 4.0 International* (CC BY-NC-ND 4.0).

SADRŽAJ

ČLANCI

- Milica SOLAREVIĆ, Milena SEKULIĆ, Bojan ĐERČAN, Tamara LUKIĆ*
9 **Starenje stanovništva kao izazov održivosti slovačkih naselja i slovačke etničke grupe u Vojvodini**
- Luca SALVATI, Ilaria ZAMBON*
31 **Preispitivanje “hipoteze suburbanog fertiliteta”: demografske implikacije i teritorijalne posledice**
- Petar VASIĆ*
53 **Lokalna samouprava i politika prema rađanju – analiza demografskih i socioekonomskih pokazatelja**
- Vesna MILETIĆ-STEPANOVIĆ, Vladimir POPOVIĆ*
77 **Problemi proizvodnje prostora i socio-prostornog razvoja ruralnih naselja Grada Zaječara**
- Marija ANĐELKOVIĆ STOILKOVIĆ*
103 **Zastupljenost demografskih problema pograničnog prostora Republike Srbije u javnim politikama**

PRIKAZI

- Aleksandar KNEŽEVIĆ*
121 **U susret regionalnoj depopulaciji u Srbiji**
- Danica ŠANTIĆ*
124 **Istraživanje stavova i namera stanovništva o preseljavanju i utvrđivanje uticaja migracija na demografsko starenje u četiri jedinice lokalne samouprave, u cilju formulisanja preporuka za kreiranje mera populacione politike**
- Danica ĐURKIN*
127 **Naselja Zmijanja: antropogeografska proučavanja**

OSVRTI, BELEŠKE I KOMENTARI

- Damjan BAKIĆ*
133 **Konferencija: “Demografski rizici XXI veka”**
- Natalija MIRIĆ*
137 **Konferencija: “Demografski aspekti ljudskog blagostanja”**
- Danica ŠANTIĆ*
139 **Projekat: “Istraživački centar za migracije, integraciju i upravljanje migracionim fenomenima” (MIGREC)**
- Natalija MIRIĆ*
140 **Letnja škola longitudinalnih i istraživanja životnog ciklusa (SLLS)**
- Nevena RADIĆ*
142 **Letnja škola o Migracijama u organizaciji Međunarodnog centra za razvoj migracionih politika (ICMPD)**

DODACI

- 146 **Beleške o autorima**
- 151 **Politika časopisa**

CONTENTS

ARTICLES

- Milica SOLAREVIĆ, Milena SEKULIĆ, Bojan ĐERČAN, Tamara LUKIĆ*
9 **Ageing of Population as the Challenge of Sustainability of Slovak Settlements and Slovak Ethnic Groups in Vojvodina**
- Luca SALVATI, Ilaria ZAMBON*
31 **Unraveling the “Suburban Fertility Hypothesis”: Demographic Implications and Territorial Consequences**
- Petar VASIĆ*
53 **Local Governments and Fertility Policy – Demographic and Socioeconomic Indicators Analysis**
- Vesna MILETIĆ-STEPANOVIĆ, Vladimir POPOVIĆ*
77 **The Problem of Production of Space and Socio-Spatial Development of the Rural Settlements of the City of Zaječar**
- Marija ANĐELKOVIĆ STOILKOVIĆ*
103 **Representation of the Demographic Problems of Serbian Border Region in Public Policy**

BOOK REVIEWS

- Aleksandar KNEŽEVIĆ*
121 **Towards regional depopulation in Serbia**
- Danica ŠANTIĆ*
124 **Investigating Attitudes and Intentions of the Population in Relation to Migration and Determining the Impact of Migration on Demographic Aging in Four Local Government Units, with the Purpose of Formulating a Recommendation for Creating Population Policy Measures**
- Danica ĐURKIN*
127 **Settlements of the Zmijanje: Anthropogeographical Study**

REVIEWS, NOTES AND COMMENTS

- Damjan BAKIĆ*
133 **Conference: “The Demographic Risks of the XXI Century”**
- Natalija MIRIĆ*
137 **Conference: “Demographic Aspects of Human Wellbeing”**
- Danica ŠANTIĆ*
139 **Project: “Migration, Integration and Governance Research Centre” (MIGREC)**
- Natalija MIRIĆ*
140 **Summer School on Longitudinal and Life Course Research (SLLS)**
- Nevena RADIĆ*
142 **Summer School on Migration Implemented by the International Centre for Migration Policy Development (ICMPD)**

ADDITIONAL INFORMATION

- 147 **Notes on the Authors**
- 159 **Journal Policy**

ISTRAŽIVANJE STAVOVA I NAMERA STANOVNIŠTVA O PRESELJAVANJU I UTVRĐIVANJE UTICAJA MIGRACIJA NA DEMOGRAFSKO STARENJE U ČETIRI JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE, U CILJU FORMULISANJA PREPORUKA ZA KREIRANJE MERA POPULACIONE POLITIKE

Izdavač: Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Beograd
Grupa autora (Uredile: Danica ŠANTIĆ & Marija ANTIĆ)

Polovinom 2019. godine u izdanju Geografskog fakulteta Univerziteta u Beogradu objavljena je studija pod nazivom *Istraživanje stavova i namera stanovništva o preseljavanju i utvrđivanje uticaja migracija na demografsko starenje u četiri jedinice lokalne samouprave, u cilju formulisanja preporuka za kreiranje mera populacione politike*, kao rezultat istoimenog projekta koji je sproveden od marta do juna 2019. godine za potrebe Kabineta ministra bez portfelja zaduženog za demografiju i populacionu politiku Republike Srbije. Projektni tim činilo je 13 profesora i doktoranada Geografskog fakulteta, 20 studenata osnovnih i master studija, kao i predstavnici lokalnih samouprava. Osnovni cilj istraživanja je bio da se odgovori na nedovoljno istražene aspekte regionalnog diferenciranja migracionih fenomena, prevashodno u domenu populacione politike prema migracijama, čija bi svrha bila ublažavanja nepovoljnih emigracionih trendova, kao i nepovoljnih trendova u starosno-polnoj i različitim socio-ekonomskim strukturama. Neophodno je bilo identifikovati prioritetna pitanja, sprovesti istraživanje i na osnovu dobijenih rezultata predložiti mere kojima bi se moglo efikasno upravljati

migracionim fenomenima na različitim teritorijalnim nivoima.

Istraživanje je sprovedeno u četiri jedinice lokalne samouprave: Gradu Leskovcu, Gradu Užicu, Gradu Zrenjaninu i Gradu Zaječaru, koje mogu poslužiti kao primer i ostalim lokalnim samoupravama, kao osnovnom resursu za formulisanje i sprovođenje mera populacione politike prema migracijama stanovništva. U cilju dobijanja relevantnih podataka i pokazatelja, istraživanje je započeto primenom desk analize, koja je podrazumevala prikupljanje, analizu i strukturiranje dostupnih verifikovanih izvora podataka. Terenska istraživanja su se zasnivala na kvantitativnom i kvalitativnom istraživanju u četiri jedinice lokalne samouprave, kako bi se osvetlili stavovi i namere stanovništva o preseljavanju, kao i uticaj migracija stanovništva na demografsko starenje i ulozi lokalne samouprave u upravljanju migracijama. Rad na terenu je obavljen tokom aprila i maja 2019. godine, a dobijeni podaci su nalizirani kroz ES-PAI web-baziranu platformu, razvijenu za statističku analizu velike količine podataka. Za potrebe ovog projekta obrađene su 3424 ankete, od čega je bilo 325 online anketa. Anketa

zatvorenog tipa je sadržala 39 pitanja (+10 pitanja posebno za stanovnike seoskih naselja), koja su bila podijeljena u četiri celine: sociodemografske karakteristike ispitanika, stavovi i namere stanovnika o preseljavanju, kvalitet života kao faktor migracija stanovništva i uloga lokalne samouprave u upravljanju migracionim fenomenima. Kreirana su i četiri različita upitnika (polu-strukturisani intervjui) za predstavnike lokalnih institucija, lokalno stanovništvo (mladi od 20-34 godine i porodice sa maloletnom decom), starija lica (65+) i ruralnu populaciju. Kvalitativna analiza je upotpunjena i organizovanjem fokus grupa sa maturantima srednjih škola (gimnazije, medicinske i tehničke škole).

Ispitivanje, poređenje i mogućnost generalizacije stavova i namera o prostornoj pokretljivosti stanovništva između izabranih jedinica lokalnih samouprava je bilo neophodno kako bi se utvrdili osnovni razlozi za preseljavanje i kako bi lokalne samouprave uz pomoć Vlade Republike Srbije mogle da sprovedu mere koje bi ublažile iseljavanje stanovništva kako ka većim regionalnim centrima, tako i ka inostranstvu. Dakle, svrha ovog istraživanja je bila iznalaženje razloga za ostanak stanovništva u mestima njihovog stalnog boravka.

Poseban akcenat je stavljen na sagledavanje međurelacija migracija stanovništva sa komponentama demografskog razvitka, odnosno sa depopulacijom i starenjem stanovništva kao suštini funkcionisanja održivih

demografskih sistema, kako bi se usmerile aktivnosti društva kroz mere populacione politike ka održivom demografskom razvitku i razmeštaju stanovništva u Srbiji. Kao jedan od mogućih doprinosa ovog projekta je i utvrđivanje polaznih osnova za postavljanje hipoteza o budućim pravcima razvoja prostorne pokretljivosti stanovništva u kontekstu formulisanja predloga mera migracione politike kao sastavnog dela populacione politike.

Profil potencijalnog migranta u Srbiji:

Muškarac, starosti 20-24 godine, živi u gradu u zajednici sa roditeljima ili kao podstanar, ima završenu srednju ili višu školu, neoženjen je i nezaposlen i ima rođake ili prijatelje u inostranstvu.

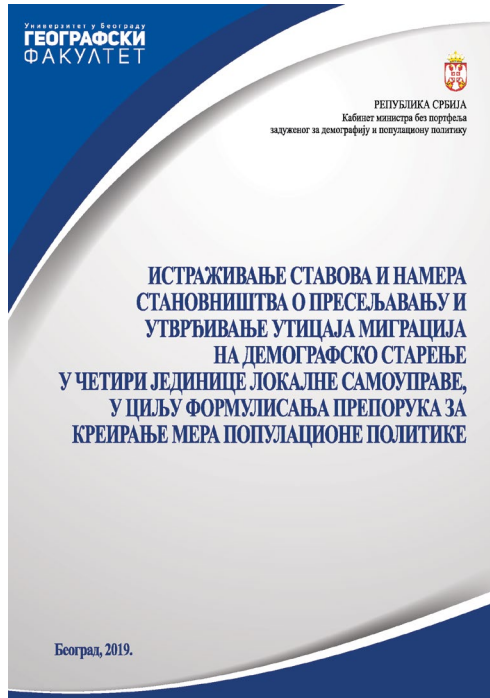
Najvažniji razlozi za odlazak:

42,3% ispitanika često razmišlja ili razmišlja o preseljavanju. Najznačajniji razlozi za preseljavanje nalaze se u ekonomskoj sferi: loša ekonomska situacija (17,4%), bolje plaćen posao (17%) i nemogućnosti pronalaženja posla (9,1%). Na odluku o preseljavanju utiču i problemi u funkcionisanju državnog aparata: korupcija 8,6% i nedostatak pravne

države 8,8%. Kao odgovor o potencijalnim pravcima odlaska 45,7% ispitanika navodi inostranstvo, dok manje od 10% navodi Beograd ili neki drugi regionalni centar. Svaki četvrti ispitanik navodi da je velika mogućnost da se iseli u narednih godinu dana, dok kod ispitanika starosti 20-24 godine to navodi svaki drugi.

Najvažniji razlog za ostanak:

Kod mladih 20-24 godine veća mogućnost zaposlenja, žele da žive u čistijoj i zdravijoj životnoj sredini, a neophodno im je i kvalitetnije obrazovanje. Ispitanici u starosnoj grupi 25-29 godina smatraju da kada se zaposle neophodno je da imaju (jednake) šanse za napredovanje Stanovništvo koje ima malu decu i starija populacija smatraju da treba postići veći napredak u segmentima socijalne i zdravstvene zaštite. Ispitanici sa nižim obrazovnim nivoom žele kvalitetnije slobodno vreme, a visokoobrazovani kvalitetniju životnu sredinu.

Studija je napisana na 99 stranica, sa brojnim grafičkim i tabelarnim prikazima. Strukturirana je u osam poglavlja sa priložima koji bliže opisuju instrumente prikupljanja i obrade podataka, pri čemu su u potpunosti predstavljeni i svi korišćeni anketni obrasci.¹

Danica ŠANTIĆ

¹ Više o rezultatima Projekta: <http://www.mdpp.gov.rs/doc/Geografski-fakultet-ISTRAZIVANJE-MIGRACIJA-2019.pdf>